

Par igauņu literatūras vēsturi un tās buržuaziskajiem falsifikatoriem

(Turpinājums. Sākums 23. numurā.)

Darba laužu interešes prasa pilnīgi atmaskot igauņu buržuazijas kosmopolitismu, atklāt visas tā formas, pilnīgi iznēdet tā elementus no igauņu literatūras, kritikas, literaturzinātnes, mākslas. Sādu atmaskošanu traucēja Andrezena tipa buržuaziski nacionālistiskie kritiki, kuri ne mazums izdarījuši, lai igauņu buržuaziju iztēlotu savādāku nekā citu zemju buržuazijas, bet tās ideologus — gandriz vai par internacionālistiem un jau visādā ziņā par progresīviem sava laikā darbiniekiem. Kuram tagad nav skaidrs, ka buržuazisko nacionālistu kosmopolitiskajam lozumam iekļaut Igauniju Eiropā bija pilnīgi noteikta politiska jēga un ka tas centās izolēt igauņu darba laudis no Krievijas revolucionārajiem spēkiem, sakūdīt tos pret šiem revolucionārajiem spēkiem? Taču vēl pavisan nesen, 1948. gadā, Andrezens savā buržuaziski nacionālistiskajā rakstītā «Igaunijas literatūras ideoloģiskā veidošanās buržuaziskās diktatūras periodā (1920—1940)» mēģināja šā lozunga politisko būtību aizsegt ar visai nekritiķiem prātojumiem. Vini apgalvoja, ka «atsciņīki rakstnieki vienkārši nespēj paciest tādu stāvokli, lai rakstītu kāti vienā zemē. Te izpaužas atsevišķu rakstnieku primitīva veida internacionālisms.»

Kā tad tādā gadījumā izpaužas kosmopolitisms? Pēc Andrezena domām — tā, ka «rakstnieki, pakļaudamies ārējiem iespaidiem, beži vien uzņem kapitalistiskās pasaules piemērus bez kritikas un sāk veidot savu dailrādi pēc svešiem paraugiem. Ar to vini atraujas no savas tiešās vides, un vini dailrade klūst kosmopolitiski...» Un Andrezens tūlīt piebilst: «Tā raksnieku daļa, kura par katru cenu izmanto igauņu temu, pastāvīgi ir nacionālistiskas izolacijas briesmās. Tādējādi kosmopolitisms no ideoloģiskas, politiskas pārādības veikli tiek pārvērti par ģeografiski teritoriju pārādību. Ar sevišķu skistumu, tāpat ka tas bija attiecībā uz formalismu, tiek meklētas kosmopolitisms «progresīvā Igaunija»... starp bežiņu nemāna!»

Vai ne tādējādi, ka Johanesam, kā māsu tautai sāvēšas, kapitalistiskas pasaules pārstāvīm, padomju patrioti pārstāvīs Peters saka cēlu dusmu un padomju cilvēka cienas pārlīnus vārdus: «Vini taustās, kā saglabāt savu varu un sagādāt pasaulei sāpes, bet ar katru dieenu vīnu dzīves loks klūst arīvien ūrāks un ūrāks... Mēs meklējam līdzekļus, kā sagrat vīnu nežēlīgo varu pasaulei un vest cilvēci soli pa solim tuvāk pilnīgai laimei, un māsu dzīves loks klūst ar katru dienu plašāks.»

</div

RAINIS – CĪNĪTĀJS PAR MIERU!

MĪLAIS MAIJS

(1920.)

Nāc, mīlaus maijs,
Tu sarkanais!
Mēs atkal sveicam tevi.

Lai atkal darbautās kā brāji justu sevi.

Pa pasauli iet briesmu karš,
Un mīses plēš un graiza varš, —
Dzen visus asins versmē naids, —
Sten visur stenas, vaidā vāids, —
Ij brāju starpā plāsa plīst,
Ij draugi draugus nepazist, —
Tik darba tautā saules stars
Spīd solidaritātes gars.

Nāc, mīlaus maijs,
Tu sarkanais!
Dod drosmi mums kā devi,

Lai atkal mēs par dzīnēspēku jūtam sevi!

Teic strādnieks: kariem reiz būs rīt!
Tiem asins zvēriem peklē grimt!
Tām važām, saītem, režīiem rīst,
Tiem cietumiem un žņaugiem krist,
Nost zobeniem, būs vāju nemt,
Būs tautai pašai visu lemt! —
Tik darba tauta mieru grib,
Kas cilvēci kā saule zib.

Nāc, mīlaus maijs,
Tu sarkanais!
Dod spēku mums kā devi.

Lai atkal mēs kā pasaule's pamats jūtam sevi!

Teic strādnieks: darbu reiz būs sākt!
Tik astoņstundas jūgā nākt!
Tik zemes rūķiem zemi jaut!
Iz nagiem kraukiem varu raut!
Uz kopu darbu visus vest
Un visiem brīvi, gaismu nest! —
Tik darba tauta vienos mūs,
Tik socialismā laimi gūs!

Nāc, mīlaus maijs,
Tu sarkanais!
Mēs atkal sveicam tevi,

Lai visu tautu darbiniekos kā brāji jūtam sevi!

1913

«Kāds būs šis deviņsimtrīspadsmitā gads?»
— Viņš divpadsmitam ir tuvākais rads,
Ja jūs to nevērtīs citādu —
Viņš būs tāds pats.

Mieru tu velti tam prasīsi,
Viņš neaplaimos vēl cilvēci,
Bet tomēr viņš tev dos pēc nopelna —
Cik paņemsi.

«Vai manifests cietējus apžēlos?
«Vai atlaidis trimdniekus gūstītos?»
— Kas necinās, to žēlos, — atrīvi
Viņš pats sev dos.

«Jauns prezidents, jauna būs baltā pils,
Jauns zelta laikmets un debess zils!»
— Daudz solīts! — Ruzvelts krāps un mānis tāpēc,
Bet Vilsons vīls.

Katrs karš ir riebigs un nejēdzigs! Cēlums ir tikai atsvabināšanās kariem, kad tauta nomet kāda apspiedēja jūgu.
Bet tas nav vairs karš, tā ir revolūcija.

26. II. 22.

„STRĀDNIEKAM”

Sve.ciens uz 1. maija dienu 1915. g.

Sveiks!
Svin svētkus «Strādniek», strādā sveiks!
Kas strādnieks ir, tas darbu veiks!

Jūs trejus svētkus svinat šini dienā:
I sev, i māju piektam gadam,
I lielam tautu maijam gadu mienā, —
Mēs šini dienā kara briesmas vadām:

Karš tautas mīses līdz ar dvēsti plosa,
Plēs plāsas pamatdomā. Jauns, ko radam,
To atkal pārmāc vecās elpas tosa

Jūs, svētku bērnus, triskārt mihi sveicam,
Jums, tautas vietā, vēlējumus teicam.

Jūs svešā zemē stāvat sarga vietā,
Kā tālās Latvies nezūdoša daļa.
Jūs brājiem liezat izkust tautu spietā;

Iek Jums ir Latve brīva, lepna, zaļa,
Jums tautas vairums rūp, jūs darba tauta,
Kas ciņu ved, kam gals ir — tautas vala,
Pret mazumu, kam vara drīz būs grauta.

Jo esat stipri savas tautas garā,
Jo stipri visu tautu brives karā.

A, tautu brīves karš! A, lieļā kauja!
Pirms karš vēl sākās, kauja pazaudēta!
Jā, pirms vēl sākās, — apkrita tā sauja,
Tā vācu biedru valde; maksa lēta.

Mēs mazais spēks, reiz zaudējām, — bet godā,
Sūr-īlgā ciņā, lieta bija mums svēta;
Vēl veikti karojām, vēl postā, sodā:
Sie atteicas, — un lielais spēks tie bija,

Liels paraugs visiem, tagad parodija.
Tie skolotāji mums, — mēs kritam maldā;
Tie lauza tautu kopību, — un pāri
Ir tautām: katrā sevi turēt valdā;

Nu lūkot mums, ka nepalieka bāri!

Nu lūkot mums, ka topam garā brīvi,
Ka varā turam tēvu zemes āri:
Tik brīvībā mēs tauta un mēs dzīvi!

Mūs skaitā maz, tad būsim svarā daudzi,

No sevīm izaudzēsim jauno audzi!

Mums dota skaidra sākum-teorija
Ko dzīvē vest, ar jaunu garu pildot;

Ko tie tais pussimts gados iztaisīja?

Lūk: jukums, sāvs un svešs, un darbs tik kildot.

Spādis, varas, vilti — vecāi kārtai balsti;

Uz tiem, kaut tos par disciplinu bildot,

Ne mūžam nevar uzcelt jauno valsti.

Ne disciplina, — brīviem būt: mums likums!

Un solidaritate: pirmās tikums!

Bet vai mēs brīvi domāt maz vairs drīkstam?

Mēs dogmas likām sev pret brivo domu;

Mēs, brāji, citād-domātāju nistam;

Bet kurš pats nedomā, velk labu lomu.

Mēs esam kūtri jaunu garu dēstīt,

Mēs pilsoņ-veco pāpēmām uz nomu

Un nebeidzām to kalt un citiem vēstīt.

Bet nevar jauni tapt bez jaunās jūsma,

Nedz zemi spējat art bez maija plūsmas.

«Bet karš! Kas būs pēc tā? Viss sagrūs gruvā!»

Kas nedzīvus mūsos grūs: spādis, varas, vilti,

Nāds, stingums, sīkums, — ideals zels druvā,

Mūs darbā sauks kā patstāvigu cīlti.

Tad tapt mums jauniem: drosme, upurjauda!

Nost praktiskums! nost kompromisa tilti!

Nav dolars zvaigzne, — uavar gars, ne nauda.

Brīvs cilvēkgars tik kapitalam biedons:

Ar to nāks karam karš, — tad lielais ziedons.

Nu, «Strādnieks», sveiks!

Svin' svētkus un tad strādā sveiks, —

Kas strādnieks ir, tas darbus veiks!

Rīgas pilsētas 21. vidusskolas literārā pulciņa dalībnieki pie tautas dzejnieka J. Rajna muzeja Majoros. K. Rakes uzņ.

SASAUKŠANĀS

No asiem ziemeļiem,
No maigiem dienvidiem,
No cilvēces dzījas pirmdziņītās —
No pašas mātes Azijas,
No krustiem — dzelžiem kaltās Eiropas,
No jaundās Afrikas
Un pāri no viņpus okeana
Nāk līdz ar vētrām saukšanā:

Brāji, brāji,
Esat tuvi, kas tāli!
Sauc: brāji, vai esat nomodā?
Sauc: atbildat tur dzījumā!

Un visās pusēs kustēties sāk,
Nezin no kurienes visur atbalsis nāk;
Ir balsis tik tāli,
Ka šurp pa mēnešiem, gadiem tik sniedz;
Ir balsis tik dzīli,
Ka surp tām ceļu akmens un zeme liedz;
Tās tomēr nāk, un dzirdi, kā akmens kliedz;
Se esam, brāji!

Ir balsis tik vājas,
Tās izskan bez vārda kā vāids,
Ir balsis tik stipras,
Tās griežas caur kauliem kā naids;
Un kas visstingrāki sarauti raukumā,
Kas klusināti vismēmākā klusumā,
Tie klusi — lēni garā brieda,
Tie saknes, kas klintis pēc pušu spieda.

«Brāji, vai esat nomodā? —»
«Mēs nomodā, mēs nomodā!
«Mēs dzīrdam tālumā, dzīlumā,
«Mēs dzīrdam pašā klusumā,
«Mēs nomodā!»

IZAICINS

«Acs pret aci,
Un zobs pret zobu!
Un asinim aplaistis
Zemi visapkārt!»

Tas jūsu sauciens
Uz kara gaitu,
Tas vilku un krauk!
Gaudiens un kērcien
Nu, mēs to pieņemam;
Nākat laukā;
Acs pret aci,
Un zobs pret zobu!
Tik tas jums jāzin:
Mums acis jaunas,
Tās skatās cauri
Caur segu segām,
Caur jūsu drēbēm,
Redz zīdā tīstītus
Limstošus kaulus,
Caur jūsu krūtīm
Redz glēvi drebošas
Hijēnu sirdis.

Tik tas jums jāzin:
Muma zobi jauni,
Tie kožas cauri
Caur kaulu kauliem,
Caur vara bruņam,
Caur akmens valjiem,
Tie paši zelta
Pamatu pamatu
Pārgrauzis pušu.

Nu, nākat laukā!
Nu acs pret aci!
Nu zobs pret zobu!

A. N. Tolstojs, valodas zinā pirmklaša
ga vēsturiskā romāna «Pēteris Pārmaijs»
autors, stāsta, kā vinš studējis XVIII
gadu simtena krievu cilvēku valodu
pēc tā laika dokumentiem, kuros uzglabā Maskavas Krievzemes dzīvā
valoda.

„...Seit es redzēju visā tīrībā krievu valodu, nesabojušu ne no slavu baznīcas nedzīvā formās ne censējās to pārvērst tulkošā (no polu, vācu, franču) pseidoliterārā valodā Tā bija valoda, ko krievi runāja jau tūkstoš gadu, bet kurā neviens nekad nerakstīja... Tās, vienkārša, precīza, tēlaina, lokana valoda, it kā ar nodomu rādīja lielai mākslai.

Jābrīnās par to, ka daži dzejnieki, pievēršoties pat tagadnes temai, lieto archaiskus izteiksmes veidus un vārdus. Laikam gan, censējoties pārskirt savai poetiskai valodai pacīlātu raksturu, apdāvinātās dzejnieks A. Prokofjevs lieto acīm redzami novēcojušus izteicienus. Runājot par tagadni, Prokofjevs pieļēto daudzus vārdus no slavu baznīcas valodas leksikas.

Gorkijs vairākkārt norādīja padomju rakstniekiem uz nepieciešamību cīnīties ar apgabalu izloksnēm, ar provincialismiem. Vini, piemēram, asi kritizēja F. Panferovu par daudzu tādu vārdu pieļētošanu, kas sveši vispārējai krievu valodas uzbūvē.

Gorkijs sacīja: «Vietējās izloksnes, «provincialismi» lioti reti padara baigātāku literatūras valodu, biežāk to piesārno, ievedot neraksturīgus, nesaņemamus vārdus».

No tā laika, kopš Gorkijs uzrakstījis šīs rindas, pagājuši jau septiņpadsmit

Turpinājums 4. lapas puse.

Marrs, no idealistiskiem pamatiem. Ja Marrs atrāva domāšanu no valodas, tad vīni valodu atrāva no domāšanas. Izgudrojot savu pašu valodu, atņemot valodai jēgu, vīni ar saviem kropļajiem vārduri jauninājumiem un pārgudrību vienīgi kaitēja krievu literatūras valodas attīstībai.

Biedrs Stalins rakstīja: «Nav nekādas vajadzības iznīcināt normalus cilvēku vārdus un ievest savu vārdisko savrupiņu, «rappovieši» un «proletkultieši» ieviesa literatūrā sevišķu žargonu, pilnu ar rupībām un naturalismu. Sie neizdevušies teoretiķi to uzskatīja par «šķirnas» valodu. Līdzīgi tam kā Marrs aicināja dibināt jaunu valodu, ignorējot ietpriekšējo valodu attīstības vēsturi, — tāpat arī «proletkultieši» un «rappovieši» mēģināja būvēt jaunu literatūru vārķi, izturēdamies ar pilnīgu nīcināšanu pret klasisko mantojumu.

Visas padomju literatūras attīstības gaitas apgāzti, šādi vulgarizatoriski uzskatīti tomēr vēl nav galīgi izzuduši. Piemērs tam — Beliķa uzstāšanas saīmērā nesen žurnala «Oktjabr» slejās. Beliķi nejēdzīgi centās pazemot rakstniekus-kāsius, pierādot ka padomju literatūrai jāpāgstāt kaut kāda sevišķa «partejiska dailrades metode».

Bolševistikā prese atmiskoja Beliķa mēģinājumus sagrozit markismu-latinismu literatūras kritikā.

Kā parādīja biedrs Stalins, Marra mācība ir tanī zinā kaitīga, ka tā mācība valodu no domāšanas. Marrs atbrīvo domāšanu no tās «dabiskās materialitātes» un ar to pašu sludina idealismu.

Dekadents Chlebnikovs, Andrejs Beļijs un vīniem līdzīgi izgāja, tāpat kā

rīndkopas tādu vārdu «sagudrojumu», kas vairs nedod nekādu noīēgu, ko autors gribējis pateikt. Ari jaunais dzejnieks N. Trīpkings lieto sadomātus vārdus.

Lielā principiālā nozīme ir nesen

KULTURAS DZĪVE PADOMIJU LATVIJĀ

Raiņa piemiņai

Sodien aprit 85. gadi, kopš dzimis latviešu tautas dzejnieks Jānis Rainis. Gadadienu plāji atzīmē republikas zinātniskās iestādes, muzeji, skolas un bibliotekas. Latvijas PSR Zinātņu akademijas Valodas un literatūras institūts kopā ar J. Raina muzeju sarakojis Rēzeknē zinātnisko izbraukuma sesiju, kuras darba kārtībā E. Sokola referats par J. Raina dairrades manuojumu, K. Kraulīna referats par Raina sakariem ar krievu kulturu un A. Sliedes referats par dzeju krājuma «Tālās noskas» zīlā vakarā nozīmi.

Latvijas PSR Valsts biblioteka noorganizējusi plašu J. Raina dzīvei un dairradei veltītu izstādi. Valsts filharmonija sagatavojuši koncertu, kura programā uzņemtas dziesmas ar Raina tekstiem, Raina dzejoli un fragmenti no viņa lugām.

Dīžā latviešu tautas dzejnieka piemiņai veltīti sarkojumi notiek arī daudzos republikas rūpnīcu un kolchozu klubos.

Interesanta lekcija

Pagājušo otrdieni rīdziniekiem bija iespēja iepazīties ar mūsu padomju kino tehnikas jaunākajiem sasniegumiem, par ko LVU lielājā aulā referēja kino režisors, KPFSR noplēniem bāgātās skatuves mākslinieks, Stalīna premijas laureats A. Ptaško. Viņš referatu ilustrēja ar filmu fragmentiem un speciālām paskaidrotājām filmām par kino mākslas «melno darbu», kas jāveic kino darbiniekiem, lai skatītājs uz ekrana redzētu augstvērtīgu, mūsu laikmeta cienīgu mākslas vai dokumentalo filmu.

Latvijas PSR valodnieki pārkārto savu darbu

Biedra J. V. Stalīna ģenialie darbi valodniecības laukā likvidēja strupceļu, ko bija radījuši tā sauktie N. J. Marra «skolniki», un parādīja Padomju Savienības valodniekiem ceļu, pa kuru ejot varētu attīstīt marksistiski leninisko valodniecību. Valodnieku uzdevums tagad izstūdēt un iedzīvināt plašās masās šo marksistiski leniniskās zinātnes jauno izcelo sasniegumu.

Nesen no Maskavas atgriezās Latvijas PSR valodnieku grupa, kas tur bija piedalījusies Vissayrienības valodnieku apspriedē sakārā ar mācības un zinātniski pētnieciskā darba pārkātojumiem valodniecības disciplinu laukā. Sais dienā apspriedes dalībnieki Latvijas Valsts universitātes Filoloģijas fakultates zinātniskās padomes atklātajā sēdē iepazīstināja fakultates mācības spēkus, kā arī Valsts Pedagoģiskā institūta un Zinātņu akademijas Valodas un literatūras institūta darbiniekus ar marksistiski leniniskās valodniecības pamata principiem. Šešes dalībnieki ar lielu interesu noklausījās latviešu valodas katedras vadītāja docenta A. Ozola, vecāko lektoru N. Sobolevas un M. Semjonovas referatus par biedru J. V. Stalīna darbem valodniecībā, par marksistiski leniniskās valodniecības pamata principiem un par Padomju Savienības valodnieku apspriedi Maskavā.

Pēc referatu apspriecēšanas, kurā piedalījās 12 cilvēku, sēdēs dalībnieki nolema visdrīzākā laikā veikt veseluvirki pasākumu Latvijas PSR valod-

Literatura un valodniecības jautājumi

Turpinājums no 3. lapas puses

galu. Mūsu literatūra pa ūsmā gādem jau daudzējādā zinātnei atbrivojusies no tiem «novadniecīkuma» grēkiem, kuri tik ari un nesaudzīgi kritizēja Gorkijs. Bet vēl līdz galam nav izskautas naturalistiskas tendences valodā. Vēl vienmēr atrodas rakstnieki, kuriem tieksmes bojāt savu valodu kropļiem, gandrīz vai pašpulkā žargonā apzīmējumiem.

P. Antokojska poetiskai valodai kaitē vesela rinda šādu nejēdzīgu vārdu.

Rakstnieks L. Kasils, kurš raksta bērniem, pieleto vārdus un izteicienus, kas pieskaņīti augstāk minētai kategorijai. Bez šaubām, šādiem «izgudrojumiem» nav nekā kopēja ar valodas teatru.

Jātcerēs, ka, ja vēsturiskā attīstības gaitā vietējie dialekti nav iekļāvies nacionālās valodas pamatā, — tātie zaudē savu savdabību; ieplūst šādās valodās un izzūd tājās, ka «dialekti un žargoni ir atzarojumi no visas tautas nacionālās valodas, tiem nav nekādas valodas patstāvības, un tie nolemti niklošanai». (J. V. Stalīns). Tieši tāpēc tik nejēdzīgi un kaitīgi padomju dailliteratūrā lietot šos žargonus un dialektus.

Padomju rakstnieki sasniedz vislielākos panākumus, kad cēnās pēc valodas skaidrības un vienkāršības, pēc katras savas frāzes precizitātes un laba kāluma.

Cina par krievu valodas tīribu — tas ir liels uzdevums, kas kā sastāvdaļa ietilpst cīnā par socialistiskā realisma metodi. Ne formalistiskie izgrobījumi, ne vārdu izgudrojumi, ne naturalistiskā valodas rupjību kopēšana, ne primiti-

ps.

Padomju literatūras kritikai laiks sākt dzīli un vispusīgi teorētiski iztirzāt mūsu dailliteratūras valodas jautājumus. Zinātniekiem valodniekiem tai šai zinātnei jāpalīdz.

Biedra Stalīna darbi valodniecībā paver bezgalīgas perspektīvas literatūras meistarības jautājumu patiesi zinātniskā izstrādāšanai.

(No An. Tarasenkovā raksta laikraksta «Pravda» 25. numurā)

«Otrā karavana» (autori K. Simo-

Baldones rajona Iecavas tautas nama mākslinieciskās pašdarbības kolektīvs kopīgi ar pārējo tautas namu aktīvu noorganizējis agitbrigadi kolchoznieku apkalošanai rāzas novākšanas laikā. Agitbrigadē iesaistīti referenti. Sagatavoti mākslinieciskās pašdarbības priekšnesumi.

Skolotājas Z. Rozentāles režījā tautas nama dramatiskā pulcina dalībnieki iestudējusi Fr. Kestera vienīcēnu «Asja», bet skolotāja E. Grīke palīdzējusi deju pulciņam sagatavot tautas dejas.

Ar iestudēto programu agitbrigade jau vairākkārt apmeklējusi Iecavas ciema Stalīna vārda nosauktā laukumsaimniecības arteja atsevišķas brigades, kur kolchozniekiem nolasīti referati un sniegti mākslinieciski priekšnesumi.

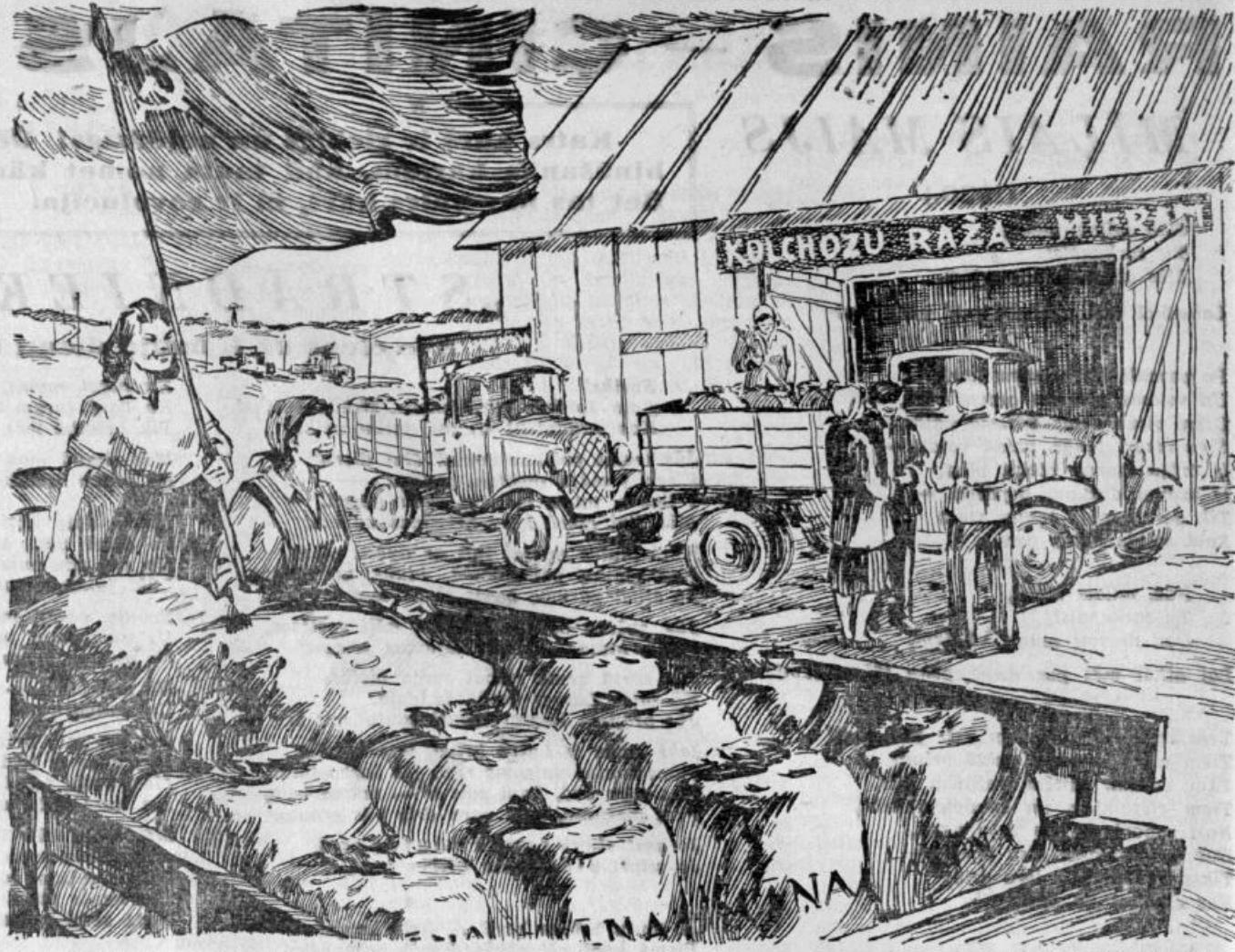
Iecavas ciema bibliotekara V. Jākobsona vadībā kolchozē notiek arī kolektīva laikrakstu lasīšana. Darba pārraukuma laikā kolchoznieku iepazīstīna ar presē publicētajiem rakstiem par partījas un valdības uzdevumu sekmīgi veikšanu.

Tuvākajās dienās brigade apmeklēs ciemu kolchozus.

Līdzīga brigade noorganizējusies arī Baldones rajona Misas tautas namā un ar labi sagatavotiem priekšnesumiem vissākusi viesoties kolchozos.

Koncerts rāzas novācējiem

Liepājas rūpnīcas «Sarkanais Metalurgs» viru koris sagatavojuši plašu koncerta programu izbraukumiem uz kolchoziem un tautas namiem. Pirmais koncerts notika pagājušo svētdieni Gaivezēs tautas namā,

Kolchozu rāza — mieram

Eiženījas Henišas zīm.

VISSVARĪGĀKA MĀKSLA

VK(b)P CK 1946. gada 4. septembra vēsturiskais lēmums par filmu «Lielā dzīve» nosprauda padomju kinematografijai grandiozus politiskus un dairrades mērķus, kas nosacīja tās turpmākās gaitas.

1947. gada junija A. A. Zdanovs saccī:

«Zināmie CK lēmumi par ideoloģiskajiem jautājumiem bija vērstī pret beziedījiskumu un apolitiskumu literatūrā un mākslā, pret atraušanos no laikmetīgās tematikas un aiziešanu pagātnē, pret arzīmniecīšķu dievīšanu, par bolševistisku cīņas partejiskumu literatūrā un mākslā. Ir zināms, ka daudzījūs mūsu ideoloģiskā frontes dairibnieki jar ir radīju sev vajadzīgus cīņasājumus, kādi izriet no CK vēsturiskiem, un šai ceļā ir guvuši kriestus panākumus.»

Vai šie panākumi nostiprināti, vai kinematografijai iet kopsoli ar laikmetu, neatpaliekot un neprasot termīpa pagarinājumus?

Nerangoties uz dažām būtiskām klūdām, padomju kinematografija visumā droši un nepārtraukti iet uz priekšu. Mūsu kino mākslas parākumi — tie nav mākslinieku-vienīnieku gadījuma rakstura sekmes; bet gan socializmiskās kulturas likumssakārīgas attīstības rezultāts.

Simtiem miljoniem cilvēku PSRS, tautas demokrātijas valstis, bīrija Kinā, demokrātiskajā Vācijā, darba laudis kapitalistiskajās valstis, augsti novērtējuši mūsu filmas. Sis apstāklis dod ikviem padomju kino māksliniekiem milzīgu prieku, kāpina radošo energiju, bet tas uzzieš arī milzīgu atbildību.

Amerikas Savienotās Valstis izlaiz melīgas filmas, tādās kā «Sarkanā briesmas», «Es apprečēju komunistu», «Sarkanā Donaya». Tur uzņem filmu «Augstā robeža», kuras mērķis iebiedēt tautu ar ūdejāra bumbu. Var nešaubīties, ka šie kino meli piedzīvos tādu pašu likteni, kāds bija bēdīgi slavenajam «Dzelzs prieķšķaram», kura demonstrēšanas laikā Eiropas darba laudis sarikoja iespaidīgas obstrukcijas.

Padomju kinematografi savu darbu veltī cīnai par lielu ideju, komunismu ideju realizēšanu, par savas Dzīmtenes gaišu nākotni, par tautu mieru un draudzību.

Filmā «Satikšanās pie Elbas» attēloti divi pasaules — uzvarējušā sociālisma un bojā ejošā kapitalisma pasaulei sadursmei. Amerikānū generalis Mak-Dermots šai filmā sakā: «Vecais karš beidzies, sācies jauns — karš ar komunistiem». Pēc šāda paša nelietīga mērķa cēsīs Mak-Hills filmā «Izniņējai nolēmto savvērestību» un amerikāņu senators «Slepēnājā misijā».

Visiem šiem kungiem mēs, padomju cilvēki, atbildam: veltīgas un bezīdzīgas visas jūsu pūles, mūsu laikmetā visi celi edzi uz komunismu.

PSRS ir miera piekritēju priekšgalā. Zem miera un demokratijas kārgiem stājas arvien lielākas un lielākas cilvēku masas visā zemes malās. Mūsu visprogresīvākā kinematografijas darbinieku uzdevums cīņā par mieru, brīvību, visu brīvību, priešību, dzīmtenes vēsture, zinātne un mākslu. Bet vairāku gadu laikā nav radīts neviens darbs par socialismu zemes strādnieku šķiru. Tas ir mūsu parāds, kas nomaksājams vistuvākā laikā.

Strādnieku šķirai un tās partijai mums jāpateicas par saviem sasniegumiem, sekmēm, par savu brīvību, priešību, dzīvību un dairradi. Partija, strādnieku šķirai, kelchēzai zemnieku apdzīdē mūsu rakstnieki un dzejnieki.

Rūpnieki un lauku stachanoviešu novatoriskā darba auglus studē mūsu akademikai un studenti. Bet kinemat-

grafisti vēl joprojām tikai gatavojas izpildīt šo savu pienākumu.

Atceros, ar kādu satraukumu un patiesi vadošu iejūšumu tektstifabrikas strādnieku un strādnieci dzīvi, darbu, sadzīvi studēja filmas «Gaīsaīs celā» dalībnieki. Cik daudz jauna, priecīga, negaidīta atklāja mums katrā diena, katrā stunda, nonākot saskarē ar sīiem vienkāršiem, bet tik dzīves gadriem, dvēselē bagātiem cilvēkiem!

Tiesa, beidzot arī mākslas filmas nozārē saskatāmas pirmās iepriecīnos zīmes, kas liecinā, ka mūsu parādis strādnieku šķirai pakāpeniski tiks segti. Uzņem filmu «Baku ugnis» (režisors I. Heifics, A. Zarchi un R. Taeiņš), uzņem filmu «Kauja» (režisors A. Stolopers), — par Donbasu (režisors L. Lukovs) un «Tālu no Maskavas» (režisors A. Stolpers).

Viss tās ir svarīgas un vajadzīgas temas. Bet arī tas, pagaidām vēl nedaudzais, ko dara, neskar vienu nozīmīgu temu. Visas piemītētās filmas radītas uz tāda materiaļa pamata, kas atrodas... tālu no Maskavas.

Pirms trim gadiem, svinot Maskavas 800 gadu jubileju, biedrs Stalīns to nosaucēja par jaunā padomju laikmetu karogenesēju. Tās nav jāizmirst scenāristiem, kuri nolēmuši savus nākošos darbus veidot strādnieku šķiras temām.

Visi PSRS, tautas demokrātijas valstis, Kinas, Korejas skaitājā, kapitalistiskā valstu darba laudis ar kvēlu pateicību sanems lieffilmas par sociālistiskās rūpniecības novatoriem — strādniekiem — maskaviešiem. Maskaviešu-stachanoviešu: biedru Bikovu, Vorošīnu, Korabelņikovu, Matrosovu, Čutikchu, Stirovu un daudzu citu darba varonības piemēri, var pievilkti un tam jāpievelk saprindzināta uzmanība, tas var kļūt par mūsu scenāristu, režisoru, operatoru un aktieri iedvesmas avotu.

Uzsākot tuvākajā laikā darbu pie filmas «Slava tev», kas ir himna liecītai krievu tautai, es ceru nākotnē saņemties ar socialistiskās sabiedrības darbu veltīt strādnieku šķiras temām. Visi pārējās tās ir svarīgas un vajadzīgas temas. Bet arī tas, pagaidām vēl nedaudzais, ko dara, neskar vienu nozīmīgu temu. Visas piemītētās filmas radītas uz tāda materiaļa pamata, kas atrodas... tālu no Maskavas.

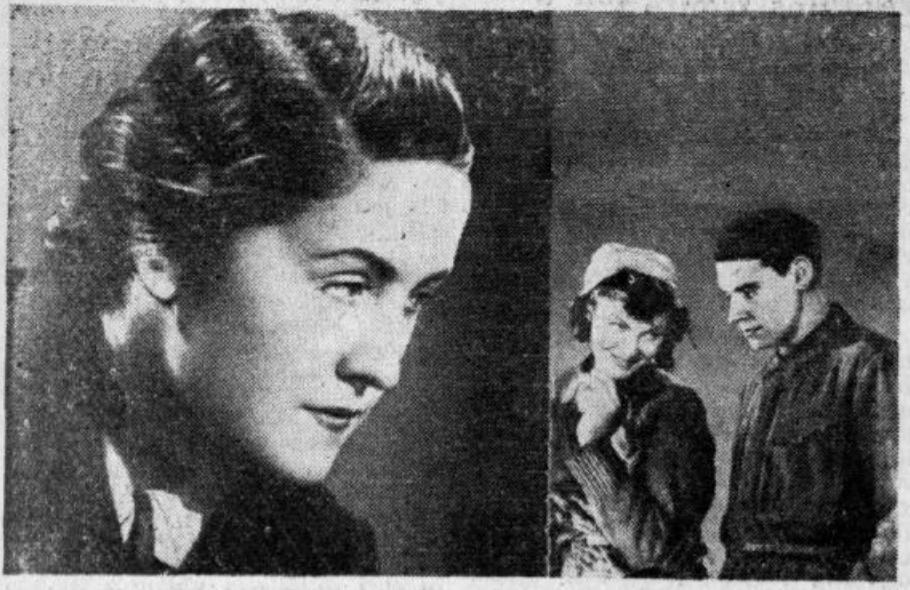
Pirms trim gadiem, svinot Maskavas 800 gadu jubileju, biedrs Stalīns to nosaucēja par jaunā padomju laikmetu karogenesēju. Tās nav jāizmirst scenāristiem, kuri nolēmuši savus nākošos darbus veidot strādnieku šķiras temām.

Visi PSRS, tautas demokrātijas valstis, Kinas, Korejas skaitājā, kapitalistiskā valstu darba laudis ar kvēlu pateicību sanems lieffilmas par sociālistiskās rūpniecības novatoriem — strādniekiem — maskaviešiem. Maskaviešu-stachanoviešu: biedru Bikovu, Vorošīnu, Korabelņikovu, Matrosovu, Čutikchu, Stirovu un daudzu citu darba varonības piemēri, var pievilkti un tam jāpievelk saprindzināta uzmanība, tas var kļūt par mūsu scenāristu, režisoru, operatoru un aktieri iedvesmas avotu.

Ja tematisko uzdevumu zinātne ir vairāk vai mazāk saskārība tad mākslas filmi radošiem darbiniekiem ne tūtu tādās skārības vēl nav cīnā par formas pilnību, par meistartības angūšanu. Ja darbs pat visumā izdevies, tad vēlāk dzīlā filmas analīze tomēr uzrāda būtisku trūkumu esamību.

Viss tas rodas tādēl, ka kino mākslas meistari nepiektieko apguvuši socialistiskā realisma metodē. Pastāvīgu un neatlaicīgu cīnu par formas izkopšanu traucē tas apstāklis, ka kinematogrāfijā vēl nav ievesta draudzīgas principi, boļševistiskas kritikas un paškritikas atmosfēra. Cīnu par filmas idejiskumu, par temas aktualitāti jābūt saistītai ar cīnu par formas izkopšanu.

Neatliekams uzdevums — izstrādāt filmu mākslas socialistiskās estetikas pamata nosacījumus. Sīs vissvarīgākās problemas atrisināšanā

Kino filmas «Divas ugunis» plakats

Jaunās Čehoslovakijas laudis

Padomju kinoteatros patlaban demonstrēja jaunu čehu filmu «Divas ugunis», kura liecina par demokrātiskās Čehoslovakijas kino mākslas tālāko augumu.

Uzņemta pēc čehu rakstnieka K. Sedlačeka stāsta motīviem, filma paver vienu no tām savīlojošām lappusēm, kurās notēlo Čehoslovakijas darba laužu cīņu pret meīnajiem reakcijas spēkiem, cīņu par tautas demokratijas iekārtas nostiprināšanu.

Ar visas pasaules mēroga vēsturisku uzvaru noslēdzās padomju tautas karš pret hitleriskajām ordām. Šis uzvaras rezultātā Padomju Armija atbrīvoja Čehoslovakijas tautas no fašistiskā jūga, atdeva tām brīvību un neatkarību, izglāba no izpostīšanas republikas gaivaspilsētu Pragu.

Atbrītotās tautas griba Čehoslovakiju no buržuaziskas valsts pārvērtā par tautas demokrātisku republiku; pie valsts vadības nāca jauni, apdāvināti cilvēki no tautas.

Filma stāsta par republikas tapšanas pirmajiem gadiem. Vienā no Čehoslovakijas rūpniecības vēl saimnieku kapitalists, rūpniecības iepriekšējs Detrings. Fabrikants, dzīdājies pēc peļņas, sabotē valsts pasūtījuma plāna izplidi, ar rūpniecības produkciju spekulē meīnājās biržā.

Republikas un rūpniecības strādnieku interešu aizstāvēšanu uznemās rūpniecības komiteja, kuras priekšgalā stāv strādnieki komunisti.

Sākās cīņa, Saduras divas pasaules: vecā — jauno, nekrieto tautas ienaidnieku, bojā ejai no īemēto eksploatatoru detringu pasaulei un jaunu — darba cilvēku, socialisma ceļnieku, sajūsmas pilno tautas laimes veidotāju pasaulei.

Detrings mēģina uzpirkt atpalikušos strādniekus Gonzu Krameru un Mariju, uzridit vīrus rūpniecības komitejas priekšsēdētājam Nogačam, cēnīsas sakāldit strādnieku kolektiva vienotību. Kapitalists neapstājas nekādu līdzekļu priekšā, vīna arsenala ieroči — provokācijas, uzpirkšanas, krāpšana, diversijas.

Vīrus arvien vēl cer uz kapitalistiskās iekārtas restaurāciju. Valdībā ir ministri, kas pārstāv detringu intere-

ses. Aiz šo ministru mugurām stāv viņu angļu — amerikānu saimnieki.

Bet strādnieki saliedējas ap komunistiem. Sabruk reakcijas nekrietiņi plāni. Radio paziņo par Klementa Gotvalda valdības nodibināšanu, Staromskas laukumā, Pragā, Čehoslovakijas darba laudis demonstrācijā apliecinā savu uzticību komunistiskajai partijai, tautas valdībai.

Strādnieku prasības panāk, ka kapitalists Detrings tiek padzīts no rūpniecības. Strādnieki paši kļuvuši par savu liktena noteicējiem.

— Rūpniecība tagad ir mūsu... Un saule mūsu, un mūsu visas bagātības. Strādāsim tagad tautas, sevis labād... — laimīgi saka strādnieks Nogačs.

Ar neatslēbtošu uzmanību skatījāsi seko Gonzas Kramera — viena no galvenajiem filmas varoniem — gaišam, kura lomu veiksmīgi izpilda aktieris Jozefs Beks.

Gonza Kramers, ilggadīga strādnieka dēls, sapinas viltīgi izmestojas kapitalista Detringa tiklos. Viņš nokļust no ceļa. Viņa rīcību neatbalsta pārējie strādnieki. To nosoda viņa darba bieri, to bargi nosoda Gonzam vistuvākie cilvēki — viņa tēvs un māte, viņa sieva Anežka.

Strādnieku kolektīvs, kuru vada komunisti, Gonzam palīdz jo "dzīli" apzīnāties savu maldīšanos. Ar pašaizlēdzīgu, varonīgu darbu dzimenes labā viņa izpelnas tiesību no jauna atgriezties strādnieku ģimenē, no jauna izjust ilēlo draudzības laimi, savu darba bieri uzticību un cīnu.

Filmas varonu: Vašeku Nogaču, Anežkas, vecā Kramera, Vinceka māksliniekus tēlos kā dzīvus ieraugām jaunos gaisīgos, cildēnos Čehoslovakijas tautas demokrātijas laudis, noteiktos, godīgos, pašaizlēdzīgos cīnītājus, sociālisma ceļniekus.

Jaunā filma liecina par čehu kino mākslas meistarū veiksmīgu darbu aktuālo sava laika temu atveidošanā dailradē. Filmai ir arī mākslinieciski trūkumi. Bet tā valdzīna ar savu pātesīgumu, sirsniņu. Tās radītāji krāsas nēmuši no dzīves iestenības. Un tas ir drošs celš uz tālāku dailrades augumu, uz jauniem dailrades panākumiem.

★

PADOMJU KOMPONISTU NOŠU MATERIALI

JAUNATNES DZIESMAS

Ar lielu pateicību Padomju Latvijas jaunatnei saņemusi Latvijas Valsts izdevniecības nesen izdoti O. Reichmanu un H. Veidemana sastādīto jaunatnes dziesmu krājumu («Jaunatnes dziesmas», LVI, 1950). Daudzās fabrikās un kolchozās šīs krājums guvis jau plašu populāritāti un brīvajās vakara standūs arvien varenākas izskan jauniešu dziesmātās padomju dziesmas, tādēlādi piepildot sastādītu galveno vēlēšanos — izskaužot buržuazijas un vācu okupācijas laiku nozīļamās paliekas: zilos latītinu un dzīntras, kas dažubrīd šur tur vēl kā tumši rēgi, neapzinīgās jaunatnes dalas ievazāti, iekļūst peri-ferijas kulturas namos un klubos, tās turējot padomju laužu ideoloģiskās izpratnes un gaumes izjūtas attīstību.

Krājumā ar vienbalsigu līdz trīsbalsigu nošu rakstu un latviešu tekstu ikvienas jaunietis var atract dažādām sadzīves vajadzībām piemērotu augstvērtīgu padomju dziesmu. Blakus daudzām pazīstamām un iemīlotām masu dziesmām (V. Sedoja «Komjauniešu dziesma», I. Dunajevska «Jautro zēnu maršs», V. Muradeli «Starptautiskās studentu savienības himna», M. Blantera «Zem Balkanu zvaigzniem», J. Ozolinš «Trīs draugis», M. Blantera «Pie-

frontes mežā», A. Liepina «Esi sveici- nāta, Maskava» un d. c.) krājumā ievietotas arī mazāk pazīstamas, bet plaši ievēribu pelniņus masu dziesmas (N. Capligina «Pionieru bungas», E. Žarkovska «Jauno mičuriniešu dziesma» u. c.). Dziesmu draugi krājumā var atrast virknī dziesmu, vel- titu komjauniešiem, pionieriem, Lielā Tēvijas kara notikumiem un mūsu ķīsdienas socialistiskās dzīves uzpla- kumam. Krājumu noslēdz skaistākās latviešu, krievu, ukraiņu un citu tautu tautas dziesmas. Jāātāmē, ka sevišķi interesanta ir veco revolucionāro masu dziesmu nodala («Cinā par padomēm»). Sastādītāji nav taupījuši pūlu tauta un archivu materialos atrast latviešu un krievu strādnieku dziedātās cīnās dziesmas un to tekstus. J. Sproga publīcētā dziesma «Lauztās priedes» (Raina teks) dos latviešu masu dziesmas pētniekam apstiprinājumu, ka šī dziesma ir viena no pirmajām latviešu komponistu raditājām masu dziesmām. Tādējādi jaunatnes dziesmu krājums uzskatāms ne tikai par vērtīgu mūsu jauniešu muzikālā redzes aploka pa- plāsinājumu, bet arī par nelielu rokas grāmatu muzikas zinātniekam — masu dziesmas pētniekam, kurš še atradis

Nākamajā nedēļā

Sodien Mākslas darbinieku namā latviešu tautas dzējnieka J. Raina 85. dzimšanas dienai veltīts bērnu rīts. E. Dambura ievadvārdi, I. Laivas, K. Kvēpa, Z. Pabēras, P. Pētersona, LPSR nopeļniem bagātā skatuves mākslinieka L. Smita, K. Trenča, K. Valdmāna, R. Vaska un D. Zarja mākslinieciskie priekšnesumi. Sākums plkst. 15.

○ LARP Kulturas namā, Amatu ielā 3/b, M. Gales lekcija «J. Rainis — socialisma un tātu draudzības dzējnieks». Sākums plkst. 20.30.

11. septembrī Rīgas kinoteatros sāk demonešķēt čehu mākslas filmu «Dīvas ugunis».

○ LPSR Zinātņu akademijas Folkloras institūtā, M. Kalēju ielā 10/12, J. Raina atcerēi veltīts svīnings akts. Doc. J. Niedres referats «Raina nozīme mūsu dienās» un vecākā zinātniskā līdzstrādnieka P. Birkerta referats «Folklorā kā Raina dailrades ierosinātāja». Sākums plkst. 11.

○ Mākslas darbinieku namā J. Raina atcerēi veltīts sarīkojums. Doc. E. Sokola referats. Piedalās A. Abele, Em. Bērziņa, LPSR tautas mākslinieci, Stalina premijas laureate L. Bērziņa, A. Čakobsons, LPSR nopeļniem bagātā skatuves mākslinieci P. Baltābola. LPSR tautas mākslinieci, Stalina premijas laureate L. Bērziņa, A. Dimiters, V. Gribiņa, Z. Heine-Vagnere, B. Moisejevs, H. Ozolitiss, A. Vanags, E. Volsteine. Sākums plkst. 20.

○ Filharmonijas koncertzālē J. Raina piemiņai veltīts sarīkojums. Doc. K. Kraulīna referats. Piedalās LPSR nopeļniem bagātā skatuves mākslinieci P. Baltābola. LPSR tautas mākslinieci, Stalina premijas laureate L. Bērziņa, A. Dimiters, V. Gribiņa, Z. Heine-Vagnere, B. Moisejevs, H. Ozolitiss, A. Vanags, E. Volsteine. Sākums plkst. 21.

12. septembrī Raina kapos Rīgas mākslas darbinieki godinās J. Raina piemiņu. Sākums plkst. 14.

14. un 15. septembrī Latviešu un krievu mākslas muzejā Padomju Latvijas desmitā gadadienā veltītās izstādes darbū iztirzāšana. Sākums plkst. 15.

16. septembrī Mākslas darbinieku namā mākslas augstskolu un vidusskolu audzēknem veltītās vakars sakārā ar jauno mācības gadu. Sākums plkst. 20.

Raina piemiņas izstāde Majoros,

Aleksandra ielā 7. būs pieejama apmeklētājam arī vīriņiem, 11. septembrī (Raina 85. dzimšanas dienā), no plkst. 12—17.

Klūdas izlabojums

Laikraksta «Literatura un Māksla» š. g. 35. numurā ievietots H. Bobinska zīmējums «VEF stachanovietis N. Sotinovs stājējs miera sardēze». Izrādās, ka šis zīmējums sagroza patiesību un sniedz nepareizas ziņas par pašu b. Sotinovu. Klūda radusies tādēļ, ka B. Bobinskis, maldinot redakciju, zīmējis nevis dābā, bet gan no veca avīžu izgrīzuma, un redakcija to nav laikā atlājusi.

Dziesmu tekstu tulkojumu sekmīgi veikusi mūsu jauno dzējnieku saime, tātā dažai dziesmai varēja vēlēties vel dailskanīgumā un pareizāku atdzējumu (A. Imermanas «Mūs modīna ritus» zīlī», B. Saulīša «Varjaga dziesma», K. Alzputra «Dziesma par draudzību»). Grāmatas sastādītājiem var pārmest, ka dažu dziesmu izvēlē viņi nav nēmuši vērā muzikālās mārkās izglītīta jauniešu spējas, kas bez instrumenta pavadījuma nespēs dziedājumu izpildīt ar precīzu intonāciju sa- režīgā intervalu lēcēnu un modulātorisko secību pārpilnājās dziesmās (S. Polonska «Pārgājiena dziesma»). Sagatavojot turpmāko jaunatnes dziesmu izdevumus, šīs klūmes jānoverē, jājodā vēl rūpīgāk atdzējoti, plašāk sakārtoti un pašdarbības kolektīva muzikalajām spējām un izpratnej pie- mēroti padomju masu dziesmu krājumi.

O Grāvitīs

JAUNAS GRĀMATAS

Latvijas valsts izdevniecības apgādā iznākuši šādi jauni izdevumi:

A. Čechovs. Kaštanka. Tulkojusi A. Grēviņa. Ilustrējusi F. Pauluka. 53 lpp. Māksā 1 rublis.

Māksims Gorkijs. Raksti. VI. 320 lpp. Māksā 14 rublis 40 kap.

Zanis Grīva. Stāsti par Spaniju. Ilustrējis R. Jansons. 88 lpp. Māksā 4 rublis 40 kap.

Padomju Latvijas 2. dziesmu svētki 59 lpp. Māksā 2 rublis.

V. Samsons. Partizānu kustība Ziemeļlettijā. 160 lpp. Māksā 3 rublis 80 kap.

Z. Smirnova. V. G. Belinskā pā- saules uzskats. 34 lpp. Māksā 1 rublis.

Uida. Stepe (krievu valoda). Tulkojot R. Rantinš. Illustrators J. Rantinš. 15 lpp. Māksā 1 rublis.

Padomju Latvijas 2. dziesmu svētki

Padomju Latvijas 2. dziesmu svētki

59 lpp. Māksā 2 rublis.

Padomju Latvijas 2. dziesmu svētki

59 lpp. Māksā 2 rublis.

Padomju Latvijas 2. dziesmu svētki

59 lpp. Māksā 2 rublis.

Padomju Latvijas 2. dziesmu svētki

59 lpp. Māksā 2 rublis.

Padomju Latvijas 2. dziesmu svētki

59 lpp. Māksā 2 rublis.

Padomju Latvijas 2. dziesmu svētki

59 lpp. Māksā 2 rublis.

Padomju Latvijas 2. dziesmu svētki

59 lpp. Māksā 2 rublis.

Padomju Latvijas 2. dziesmu svētki

59 lpp. Māksā 2 rublis.

Padomju Latvijas 2. dziesmu svētki

59 lpp. Māksā 2 rublis.

Padomju Latvijas 2. dziesmu svētki

59 lpp. Māksā 2 rublis.

Padomju Latvijas 2. dziesmu svētki

59 lpp. Māksā 2 rublis.

Padomju Latvijas 2. dziesmu svētki